

Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΔΩΝ

ΑΠΟ Τ' ΑΠΟΜΗΝΟΜΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΑΡΑΣ ΜΠΕΡΝΑΡ

Η'.

ΤΣΙ τὸ κόλλο μου ἀπέτυχε. Βλέποντας μάλισ-
τα ὅτι δὲν μπορούσα νὰ πεθάνω, ἄλλαξα
γνώμη καὶ ἀποφάσισα νὰ γίνω δυνατὴ, γερα-
τημένη ζῶη, γιὰ νὰ ἐκδικηθῶ μερικὸς ἀπὸ
τούς συγχρόνους μου, οἱ ὁποῖοι μ' ἀνεχόντου-
σαν, ἐπειδὴ νόμιζαν πὼς θὰ πεθάνω σὲ
λίγο καιρὸ καὶ οἱ ὁποῖοι μὲ μίσησαν
μολὴς βεβαιώθηκαν ὅτι θὰ ζῶσα ἀκόμα
πολύ. Ἐνας μάλιστα ἀπ' αὐτούς, ὁ
Φραγκίσκος Ναρρά', πεθαίνοντας, εἶπε
τὴ τελευταία στιγμὴ στὸν Ἀλέξανδρον
Λουκά, μί :

— Ἐίμαι εὐτυχὴς πὺν πεθαίνω, γιατί
δὲν θ' ἀκούσω πᾶν νὰ μιλῶν γι' αὐτὴ
τὴ Σάρα Μπερνάρ!

Φαντασθῆτε πόσο μὲ μίσησε.

***

Ναί, τὸ ἔνοιωθα πὼς ἦμιον πὺν δυνατὴ, γερατὴ
καὶ ἰ-
γεία. Μὰ ἡ συνείδησις αὐτὴ τῆς δικαιοσύνης μου μ' ἔκανε νὰ στενο-
χωροῦμαι ἀκόμα πὺν πὺν τὴν ἀδελφάνη, στὴν ὁποία μ' εἶχε κα-
ταδικάσει ὁ θεοπνευστὴς τῆς Γαλιλαϊκῆς Κοινοβίου κ. Περρέν. Πράγ-
ματι δὲ, μετὰ τὸν θάνατό μου στὴ «Ζαίρα» τοῦ Βολταίρου, ἔμεινα
μῆνες ὁλόκληρους χωρὶς νὰ δημοσιευθῶ ἕνα νέο ὄλο, παίζοντας
μόνο ἐπιανιώματα. Στὸ τέλος, ἀπογοητευμένη καὶ ἀη-
διασμένη ἀπὸ τὸ θέατρο, ἀφασίωθκα πάλι μὲ πάθος
στὴ γλυπτικὴ.

Κάθε πρωί, μετὰ τὸν ταχτεὸ περιπάτο μου μὲ
ἄλογο, ἔπαυσα ἕνα ἔλαφρὸ πρόχειρο καὶ ἔτρεχα στὸ
ἀτέλει μου, ὅπου ἔμεινα ὡς τὸ βράδυ. Πολλοὶ φίλοι
μου ἐρχόντουσαν καὶ μ' ἔβλεπαν ἐκεῖ. Στραγγιλοῦσα-
θόντουσαν γύρω μου καὶ μερικὸι ἀπ' αὐτούς ἔπαιζαν
πάσα, ἐνὸς ἄλλοι τραγουδοῦσαν. Ἐπειτα σιχρῶτα
μὲ πάθος γιὰ τὴν πολιτικὴ, γιατί, ἐκτός τῶν ἄλλων,
δέχνομαι στὸ ταπεινὸ αὐτὸ ἀτέλει τοὺς πὺν ἐνδόξους
πολιτικοὺς ἄνδρες ὁλοῦν τῶν χωριῶν. Ἐπίσης ἀ-
κατέργατες γυναῖκες ἐρχόντουσαν καὶ πᾶντες μαζί τὸ
τσάι, ἕνα τσάι ἄλλο πάντοτε καὶ κομποῦρημα. Μὴ
ἐγὼ δὲν εἶχα προσοχὴ σὲ τίποτε. Ἦμιον ἀπορορη-
μένη ὁλόκληρη ἀπὸ τὴν ἰσχύρη αὐτὴ τέχνη, τὴ γλυ-
πτικὴ. Δὲν ἔβλεπα τίποτε, ἢ μάλλον δὲν ἤθελα νὰ
βλέπω τίποτε.

Μιὰ μέρα ὅσοσο, δέχτηκα μιὰ ἐπιστολή πὺν μ'
ἔκανε νὰ τὰ χάσω κάπως. Ὁ πᾶντοπος βαρὼνας
Ἄδολφους ντὲ Ρόταυδ ἤρθε νὰ μὲ παραγγεῖλῃ τὴν
προτιμὴ μου. Ἄρχισα ἄμέσως τὴ δουλειὰ καὶ κατέ-
βαλα ὅλη τὴ δέληρή μου γιὰ νὰ τὰ καταφέρω καλὰ
στὴν πρώτη αὐτὴ παραγγελία, γιὰ τὴν ὁποία ἦμιον
τόσο περηγανή...

Μὰ, ἄλλοῖμο! ἀπέτυχε... Δυὸ φορὲς ἔπαυσα τὴ
μισοτελειωμένη προτιμὴ τοῦ βαρὼν. Καὶ τὴν πρώτη
φορὰ ἀναγκάστηκα νὰ τὴν ἐγκαταλείνω ὁριστικὰ, κη-
θισθόντας μερικὲς ἀνήθες δικαιοσύνης. Ἀπὸ τότε ὁ
Ρόταυδ μὲ ἔκανε μῦθρα καὶ ὅσοσο συναντιόμουν
στὸν προῖνὸ περιπάτο τοῦ ὄλοῦ, μὲ χερσετοῦσε ψυ-
χρὰ καὶ σοβαρά.

Ἐπειτα ἀπ' τὴν ἀπουσία μου αὐτὴ, ἄρχισα νὰ
κάνω τὸ μῦθοστο τῆς κορόντης ἀδελφάνη μου, τῆς
φτωχῆς Ρεγκίνας, ἡ ὁποία ἦταν προσβλημένη ἀπὸ μιὰ
ἀθεράπειτη ἀσθένεια τοῦ στήθους. Εἶχε μιὰν ἁσπί-
νη καὶ μεγάλες καὶ ἄγροες βλεφαρίδες, μῆτι λεπτὴ
μὲ ρουθίνια πὺν ἔπαιλλαν καὶ στόμα πὺν μικρὸ. Εἶχε
ἀκόμα πρόσωπο σάν τὸ φίλιππο, πλασσομένο μὲ ἀ-
κρίτες τὸν φρεγγαροῦ, μὲ τίς ὁποῖες ἔμοιασαν τὰ με-
ταξὺ καὶ λαμπρὰ καλλιὰ τῆς. Ἀπέδωσα στὴν ἐντέλεια τὰ χαρι-
στηρικτικὰ τὸ ἰστέρονον αὐτοῦ προσῶπου. Μὰ στὴν ὁρχὴ τὸ ἔκανα
χωρὶς καμμιὰ γοητεία. Τὸ βλέμμα τῆν σκληρὸ καὶ τὸ στόμα χωρὶς
χαμόγελο. Ὡστόσο κατέβαλα κάθε προσπάθεια γιὰ νὰ δώσω ζῶη στὴν
προτιμὴ μου καὶ σὲ τέλος κατὰ κατάφερα, ἂν καὶ στὴν περιπέσει
αὐτὴ χρεαζόμην ἕνας μεγάλος καλλιτέχνης, ἐνὸς ἐγὼ ἦμιον μιὰ
ἁπλὴ ἐρασιτέχνης.

Ὅταν ἐξέθεσα τὴν προτιμὴ τῆς, ἡ φτωχὴ μου ἀδελφάνη εἶχε
πεθάνει πᾶν, ἔπειτα ἀπὸ μιὰ ἀρχὴ ἀγωνία ἔξη μηνῶν. Τὴν εἶχα πᾶ-
ρει μαζί μου σὲ μικρὸ ἰστέρονον τῆς ὁδοῦ Ροῦάς, ὅπου εἶχα ἐγκατα-
σταθεῖ μετὰ τὴν τρωεὴ πικρατὴ τῆς προηγουμένης μου κατοικίας,
κατὰ τὴν ὁποία κάρταν ὅλα μου τὰ ἐπιπλά, ὅλα μου τὰ βιβλία καὶ
ὅλα μου οἱ πᾶντες.

Τὸ νέο διαμέρισμά μου στὴν ὁδοῦ Ροῦμης ἦταν πὺν μικρὸ καὶ ἡ
κρεβατοκάμαρά μου μικροσκοπικὴ. Τὸ μεγάλο κρεβάτι μου ἀπὸ
κλαμπὸ, ἔμεινε ὅλο σχεδὸν τὸν τόπο. Μερὸς σὲ παράθυρο τὸν δο-
ματίου αὐτοῦ βρισκόταν ἕνα φρέσκο, σὲ ὅπου συνήθιζα νὰ ξαπλώ-

νοῦμαι ὅταν μελετοῦσα τοὺς ὄλους μου. Ἐπει, ὅταν ἔπια τὴν ἀδελ-
φὴ μου κοντά μου, τὸ βρῆκα πὺν φρεσὸ καὶ κομμάτια διαρκῶς μὲν'
στὸ φρέσκο αὐτὸ πὺν ἦταν ντυμένη μὲ ἄσπρο σατέν, καὶ πὺν μιὰ
μέρα θὰ γινόταν ἡ σερνὴ μου κλίνη, ἐνὸς τὴν ἀδελφὴ μου ἐγκατέ-
στησα σὲ τὸ δικὸ μου κρεβάτι.

Κι' αὐτὴ ὅμοις τὸ εἶφρασε πὺν φρεσὸ αὐτὸ, γιατί ἤξερε πὺν
δὲν ἤθελα νὰ τὴν ἀφήσω μόνη τὴν νύχτα καὶ γιατί ἔβλεπε πὺν ἄλλο
κρεβάτι δὲν χωροῦσε σὲ δοματίο. Ἐπει συνήθισα σὲ φρέσκο μου.

Μιὰ μέρα, ἡ μακροχρονία μου, μπαίνοντας στὴν κάμαρά μου γιὰ
νὰ μοῦ περιποιηθῇ τὰ χέρια, ἄνοιξε τὴν ἀδελφὴ μου καὶ τῆς λέη ἀπὸ
τὸ κρεβάτι τῆς νὰ μὴν κλίνη ὄρθου, γιατί κομῶμιον ἀκόμα. Τότε
αὐτὴ ἔτριξε μιὰ ματιὰ γύρω τῆς, νομίζοντας πὺν κωμῶμιον σὲ καμ-
μιὰ πολυθρόνα. Μὰ, βλέποντάς με ἔξαυρα νὰ κομῶμιον μέσα σὲ
φρέσκο, ἄρχισε νὰ ξεφώνηξ, σάν τρελλὴ καὶ τὸ ἔβαλε σὲ πόδια.

Ἀπὸ ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ὅλο τὸ Παρίσι ἔμεινε πὺν κωμῶμιον μέ-
σα σ' ἕνα φρέσκο καὶ τὸ κοινοπολιτικὸ ἔδωσε καὶ πήρε. Μὰ ἔμεινα
δὲν μ' ἐνοῦαζε καθόλου γιὰ ὅτι ἔλεγαν εἰς βάρος μου.

Ὡστόσο, κατὰ τὴν ἡμέρα τοῦ θανάτου τῆς ἀδελφῆς μου, ἔγινε
ἔξ αἰτίας τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἕνα κομποκαριζὸ ἐπισόδιο.

Ὅταν οἱ νεκροφόροι μπήκαν μέσα σὲ τὸ δοματίο μου, γιὰ νὰ πᾶ-
ρουν τὴν ἀγαπημένη μου νεκρὴ, βρέθηκαν κατὰπληκτοι μερὸς σὲ
δύο φρέσρα. Τότε ὁ ἐργολάβος κηδεύων, νομίζοντας πὺν καὶ τὸ ἄλλο
φρέσκο ἔβλεπε μέσα ἕνα νεκρὸ, ἔστειλε βιαστικὰ πὺν φέρουν καὶ
δύτερη νεκροφόρα. Ἐκείνη τὴ στιγμὴ βρισκόμιον κοντὰ σὴν μητέρα
μου, ἡ ὁποία εἶχε λιποθυμήσει. Εὐτυχῶς ἀνεληλύθη
τὴ συνῆθη καὶ ἐπαύθησε τοὺς μαύρους αὐτοὺς ἀνθρώ-
πους νὰ πάρουν τὸ κρεβατοφρέσκο μου. Ἐπει ἡ
δύτερη νεκροφόρα ξανάφανε ἀδειανή.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἡ ἐφημερίδες ἀνέγραψαν τὸ ἐπι-
σόδιο αὐτὸ καὶ μ' ἐπέτρηναν γιὰ τίς ἐξωφρενικὲς ἰ-
διότητες μου.

***

Μετὰ τὸν θάνατο τῆς ἀδελφῆς μου, ἔπαυσα ἄρρω-
στη βαρειά. Εἶχα ἐξαντληθῇ ἀπὸ τίς ἀγόνιες πὺν
ἔκανα κοντὰ τῆς, καὶ ἔγινε πὺν ἀνεπιτη. Ὅταν σι-
χρῶτα, γιὰ ν' ἄνοιξα πὺν ἀνεπιτη, ἔπια στὴ Βρετανία.

Ὡ! τί ὄμοιο ταξίδι πὺν ἔκανα τότε. Ἐπεισέ-
γην ὁλόκληρη τὴ Βρετανίαν καὶ ἔμεινα ἰδιαίτερος
σὲ φῆστρο. Ἐκεῖ μὲ εἶχε γοητεῖται τὸ ἀρχοποιήσο
Ράξ, σὲ ὅπου πῆγα ναὶ κάθε πρωὶ ἀπὸ τίς ἐννὴ μ'
ἀπόξυ, παίρνοντας μαζί μου καὶ τὸ φαγητό μου.

Ἐκεῖ ἀφοῦ ἔκανα περιπάτους στὴν ἀγρία ἀκτὴ,
συνειδητικῶς πὺν ἀπὸ τὸν οἰκόνου μου καὶ πότε ἀπὸ
τὸν φῆστρο τοῦ φρέσκου, προσηματικὰ μαζί τους καὶ
ἔπειτα ἔστειρα τὰ σινεργὰ μου καὶ ἄρχισα νὰ ζωγρα-
φίζω μερὸς τῆς ὄσοσο τοῦ ἡλίου.

Τὴν πρώτη ἡμέρα κανεὶς δὲν μ' ἐνόησσε στὴν
ἐργασία μου. Τὴ δεύτερη ἤρθε ἕνα χαμὶν πὺν μὲ κί-
ταξε μ' ἀπορία. Τὴν τρίτη ἡμέρα καμμιὰ δεκαοὶ παι-
διὰ μὲ περσευλοῦσαν καὶ μοῦ ἔμοιασαν πεντάρες.
Τοὺς ἔδωσα, μὰ ἔκανα πὺν ἄσχημα, γιατί τὴν ἄλλη
μέρα μαζεύτηκαν καμμιὰ τραναυτὰ ἄλλα, ἀπ' τὰ
ὅποια πολλὰ ἦσαν δεκάξυ καὶ δεκαοχτὸ χρόνον.

Βλέποντας τὴν ἡμέρα ἐκείνη μερικὲς ἀνθρώπινες
ἀκαθαρσίες κοντὰ σὲν ὀκρίαντά μου, παρακάλεσα
ἕνα ἀπὸ τὰ καλλιπᾶδα αὐτὰ νὰ τίς ρίξῃ σὲ τὴ θά-
λασσα καὶ τὸν ἔδωσα γι' αὐτὸ ἕνα φράγχο.

Μὰ ὅταν ἔνοιωθα τὴν ἄλλη μέρα ἐκεῖ γιὰ νὰ
τελειώσω τὸν πίνακά μου, εἶδα πὺν ὅλο τὸ γενοποῦ
χωρὶς εἶχε διαλέξῃ τὸ μέρος αὐτὸ γι' ἡ ἀνακοινω-
στὴ ἀπὸ τίς φρεσὲς τῶν ἀνάγκης. Συγχρόνως τὰ χα-
μῶν, τὰ ὅποια ἦσαν ἀκόμα περισσότερα ἐκείνη τὴν
μέρα, προσεφέρθησαν νὰ καθαρῶσιν τὸν τόπο, ἂν
ἔδωσα ἕνα φράγχο σὲ καθένα.

Ἐξω φρενῶν, ἔβλεπα τὸν φροφῶβισα καὶ τὸν οἰκόνου μου νὰ
τὰ διώξουν. Μὰ ἐπειδὴ μᾶς πετοῦσαν πέτρες, προσπαθῶμιον πὺν
σκοπεῖο μὲ τὸ δικαῖο μου καὶ ἔτσι τ' ἀνάγκασα νὰ φύγων ὀφθαλμοῦ-
σας. Μόνο δυὸ μικρὰ χαμῶν εἶμουν ἐκεῖ, σὲ ὅποια δὲν ἔδωκα
καμμιὰ προσοχὴ. Ἐπειδὴ ὅμοις τὸ μέρος ἦταν ἀκάθαρτο, ἀναγκάστη-
κα ν' ἀλλάξω θέσι καὶ νὰ ἐγκαταστήσο τὸν ὀκρίαντά μου στὴν ἀ-
μνοδιά, κάτο ἀπὸ ἕνα μεγάλο βράχο. Τὰ δυὸ χαμῶν μὲ παρακολού-
θησαν καὶ ἤρθαν καὶ ξαπλώθηκαν στὴν κορυφὴ τοῦ βράχου, ἀκριβῶς
ἐπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια μας... Φανόνοτουσαν ἦσχα καὶ ἐγὼ ἔδωκα
ὅμοις ἦσχα, ὅταν ἔξαυρα ἡ καμαροῦρα μου ἀνατίθησε, φρονίζοντας:
— Τί φρενὴ, κυρία!... Τί φρενὴ!... Μᾶς πετοῦν φρεσὲς!...

Πράγματι, τὰ δυὸ καλλιπᾶδα, ἀφοῦ ἐπὶ μιὰ ὄρα καταργητόντου-
σαν νὰ μαζέψουν ὅλα τὰ σινεργὰ αὐτὰ ζωφρα πὺν εἶχαν ἐπάνω
τους, μᾶς τὰ πετοῦσαν τᾶρα.

Ἐβόλα τότε τὸ φροφῶβισα καὶ, ἀφοῦ τὰ ἔπαυσε, τὰ συγγῶς,
ἄποσ τοὺς ἄξιε...

ΣΤΟ ΠΡΟΣΕΧΕΣ : Ἡ συνέχεια.

Ἡ Σάρα Μπερνάρ σὲ ὄλο
τοῦ Ἀμλεῦ.